

**Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ**

**ΗΜΕΡΙΔΑ
ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ**

15 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1997

**ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ
Του Πανος. Αρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδη
Ιεροκήρυκος του Καθεδρικού Ναού των Αθηνών**

Θέμα: "Νέοι χωρίς Θεό"

Ο τίτλος αυτής της εισηγήσεως δεν σημαίνει ότι όλοι οι νέοι είναι χωρίς Θεό, ούτε ότι όλοι οι στρατευμένοι νέοι είναι χωρίς Θεό. Όμως όλοι γνωρίζουμε ότι ένα μεγάλο μέρος των σημερινών νέων μεγαλώνουν χωρίς Θεό. Αυτό δεν είναι κάτι θεωρητικό. Έχει πρακτικές συνέπειες στη ζωή τους. Διότι η πίστη, όπως είναι γνωστό, δεν αποτελεί απλώς μια θεωρητική αποδοχή ορισμένων θρησκευτικών ή δογματικών θέσεων, αλλά είναι η δύναμη, που ζυμώνει τον όλο άνθρωπο και έχει αντίκτυπο στη ζωή και στη δραστηριότητά του. Η πίστη δηλαδή επηρεάζει και πρέπει να επηρεάζει τον τρόπο του σκέπτεσθαι και ενεργείν του πιστού και να ακτινοβολεί στην εν γένει διαγωγή του. Πρέπει να δίδει την κατεύθυνση στην πορεία της ζωής του και να αποτελεί τα θεμέλια πάνω στα οποία στηρίζεται η όλη οικοδομή της επίγειας παρουσίας του πιστού.

Κατ' αναλογίαν και η απιστία έχει συνέπειες στην όλη ζωή του ανθρώπου. Οι συνέπειες αυτές βεβαίως κατ' αρχήν είναι πανανθρώπινες και γενικές, παίρνουν όμως μια ιδιαίτερη απόχρωση, ανάλογα με τα εκάστοτε υποκείμενα, τα οποία παρουσιάζουν τις συνέπειες αυτές. Έτσι μέσα στις γενικότερες συνέπειες μιας ζωής χωρίς Θεό, παρουσιάζονται με κάποια ιδιαίτερη απόχρωση οι συνέπειές της πάνω στη νεότητα. Η μάλλον όχι με ιδιαίτερη απόχρωση, αλλά με εντονότερους χρωματισμούς.

Επειδή δηλαδή η νεότητα παρουσιάζει εντονότερα την τάση προς το απόλυτο, η νεότητα φλέγεται από τον πόθο του απείρου, όπως έχει λεχθεί, γι' αυτό και οι συνέπειες και επιδράσεις της απιστίας πάνω στη νεότητα, όπως άλλωστε και της πίστεως, παρουσιάζονται εντονότερες, από ότι στους ωρίμους. Αυτές οι συνέπειες της απιστίας είναι και τα προβλήματα, που καλείται η εκκλησία να αντιμετωπίσει με τα όργανά της. Δεν λέγω να λύσει, αλλ' απλώς να αντιμετωπίσει. Διότι λύσεις δίδει μόνο η χάρις του Θεού.

Εμείς καλούμεθα να γνωρίσουμε τα προβλήματα, ν' ακούσουμε τη φωνή του σύγχρονου ανθρώπου και μάλιστα του νέου ανθρώπου, ν' αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα, να τα φωτίσουμε με το φως του Ευαγγελίου, να χειραγωγήσουμε τον άνθρωπο και μάλιστα τον νέο εις Χριστόν και να «ποιήσωμεν ευθείας τας τρίβους» για το έργο της χάριτος.

Θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, στην εισήγησή μας αυτή να επισημάνουμε ορισμένες συνέπειες που δημιουργεί η απουσία του Θεού στο σύγχρονο και μάλιστα στον νέο.

1. Κλωνισμός του κύρους των ανωτέρω αξιών της ζωής.

Αξία είναι, όπως γνωρίζουμε, ό,τι ικανοποιεί ορισμένες υλικές ή πνευματικές ανάγκες του ανθρώπου. Έτσι έχουμε υλικές αξίες και πνευματικές αξίες. Οι πνευματικές, οι ανώτερες, όπως λέμε αξίες, έχουν έναντι των υλικών, των κατωτέρω λεγομένων αξιών, την προτεραιότητα και πρέπει να ρυθμίζουν την ζωή του ανθρώπου. Οι αξίες δηλαδή του αληθούς, του ωραίου, του αγαθού και του αγίου προέχουν από τις βιολογικές, τις ηδονιστικές και τις οικονομικές αξίες. Δίνοντας ο άνθρωπος την προτεραιότητα στις ανώτερες αξίες, δημιουργεί πνευματικό βίο και μπορεί να ζει όντως ανθρώπινα. Αλλιώς ανατρέπεται η ιεραρχική τάξη των αξιών και διαταράσσεται η αξία της ανθρώπινης ζωής. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ποιες είναι οι συνέπειες, αν, επί παραδείγματι, σε περίπτωση συγκρούσεως μεταξύ των ηδονιστικών και ηθικών

αξιών, ή των οικονομικών και ηθικών αξιών, δοθεί η προτεραιότητα στις κατώτερες, τις υλικές αξίες.

Από που όμως αντλούν το κύρος των οι ανώτερες αξίες; Η εσχάτη και μοναδική πηγή από την οποία αντλούν οι πνευματικές αξίες το κύρος των είναι το θέλημα του θεού. Κάθε άλλη προσπάθεια θεμελιώσεως του κύρους των αξιών πάνω σε άλλες βάσεις π.χ. πάνω στον άνθρωπο ως ηθική προσωπικότητα, κάθε δηλαδή προσπάθεια μιας αυτάρκους χωρίς Θεό ιεραρχήσεως των αξιών αποδείχθηκε ουτοπιστική. Διότι θεμελιώθηκε πάνω στην άμμο. Και σαν φυσική συνέπεια ήρθε ο κλωνισμός των αξιών. Διότι εάν «ουκ έστι Θεός», τότε εκλείπουν τα σταθερά κριτήρια, βάσει των οποίων είναι δυνατόν να ιεραρχηθούν οι αξίες. Όπως λέγει ο Ντοστογιέβσκι επιγραμματικά «εάν δεν υπάρχει Θεός, όλα επιτρέπονται».

Εάν δηλαδή οι πνευματικές αξίες και η ιεράρχηση των αξιών γενικότερα είναι κατασκεύασμα του ανθρώπου, άρα μπορεί κατά περίπτωση ο άνθρωπος και να καταργεί την ιεράρχηση αυτή, που μόνος του και ανεξάρτητα απ' τον Θεό σχημάτισε.

Μια πρώτη, λοιπόν, συνέπεια της ζωής χωρίς Θεό είναι ο κλωνισμός του κύρους των πνευματικών αξιών. Ο κλωνισμός αυτός πραγματοποιείτε πιο εύκολα στους νέους, γιατί υποβηθείται και από την ασυνέπεια της διαγωγής των ενηλίκων προς το κύρος των αξιών. Άλλωστε για να μένει κανείς πιστός στη σωστή ιεράρχηση των αξιών, απαιτείται ένας αγώνας με τον οποίο καλλιεργείται έξης αγαθή – ήθος, που φυσικό είναι να μην υπάρχει στους νέους απηρητισμένο.

Τις συνέπειες του κλωνισμού του κύρους των πνευματικών αξιών δεν είναι ανάγκη να επισημάνουμε. Είναι φανερό το πόσο ολέθριες είναι. Διότι ο άνθρωπος και προ πάντων ο νέος, χωρίς την πίστη στις αξίες, χάνει το σταθερό έδαφος, πάνω στο οποίο είναι δυνατό να οικοδομήσει επιτυχημένα τη ζωή του.

2. Κλωνισμός του κύρους των θεσμών και των φορέων ή εκπροσώπων των θεσμών

Όπως κάθε ιεράρχηση των αξιών έχει κριτήριο το θέλημα του Θεού, έτσι και κάθε αυθεντία πηγάζει τελικά από την αυθεντία του Θεού. Και αν αυτό ισχύει για κάθε άλλο είδος αυθεντίας, πολύ περισσότερο ισχύει για την αυθεντία και το κύρος του θεσμού της Εκκλησίας. Διότι ενώ η σχέση της αυθεντίας άλλων θεσμών με το Θεό είναι έμμεση, η σχέση της αυθεντίας της Εκκλησίας με το Θεό είναι άμεση και κατ' ευθείαν. Όταν κλονίζεται λοιπόν η πίστη στο Θεό, κλονίζεται άμεσα το κύρος και η αυθεντία της Εκκλησίας. Δεν είναι βέβαια του παρόντος να εξετάσουμε τους λόγους που προκαλούν τον κλωνισμό του κύρους της Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο και μάλιστα στη νεότητα. Αλλά πρέπει να τονισθεί ότι, όταν κλονίζεται η πίστη στο Θεό και όταν κλονίζεται το κύρος των αξιών των πνευματικών, κλονίζονται και οι υπόλοιποι θεμελιώδεις για την ζωή του ανθρώπου, ως άτομου και κοινωνικού όντος, θεσμοί.

Κλονίζεται δηλαδή και ο θεσμός της πατρίδος, του κράτους, της οικογένειας, του σχολείου κ.λ.π. χαρακτηριστική είναι η εναντίον κάθε αυθεντίας τάση των σημερινών νέων, η οποία έχει, βέβαια, και άλλα αίτια εν πολλοίς όμως στηρίζεται και τρέφεται και από τα αθεϊστικά κηρύγματα. Εν προκειμένω δηλαδή παρεξηγείται το θείο δώρο της ελευθερίας, το «αυτεξούσιον» κατά τους πατέρας. Παρεξηγείται το αληθινό νόημα της ελευθερίας. Ότι δηλαδή ελευθερία δεν είναι η απόρριψη ασυζητητί κάθε θεσμού και κάθε αυθεντίας. Και ότι ακόμη η ελευθερία γεννά στον άνθρωπο μια βαρύτερη ευθύνη. «είμαστε καταδικασμένοι να είμαστε ελεύθεροι» κατά μια ακραία διατύπωση, που τονίζει ακριβώς τη βαρύτητα της ευθύνης του ανθρώπου, που απορρέει από την ελευθερία.

Εφόσον, λοιπόν, ο σύγχρονος άνθρωπος και ο νέος εν ονόματι της ελευθερίας και ανεξαρτησίας, δεν διστάζει να αρνηθεί τον Θεό, είναι επόμενο να αρνείται και το κύρος των διαφόρων κοινωνικών θεσμών, νομίζοντας ότι και αυτοί στρέφονται κατά της ελευθερίας και ανεξαρτησίας τους και θέλουν να την περιορίσουν, όταν δηλαδή πέσει το θεμέλιο, η πίστη στο Θεό, καταρρέει και το όλο οικοδόμημα των θεσμών και όχι μόνο ο άμεσα με την αυθεντία του Θεού σχετιζόμενος θεσμός της Εκκλησίας.

Όταν κλονίζονται οι θεσμοί, κλονίζεται και το κύρος των εκπροσώπων των θεσμών. Ιερέυς, διδάσκαλος, πατέρας έπαψαν στις μέρες μας να έχουν την αυθεντία, που του απεδίδετο σε περασμένες εποχές. Η πραγματικότητα αυτή είναι και μια συνέπεια της όλης εξελίξεως του πνευματικού βίου του ανθρώπου, που αποδεσμεύεται από την πατριαρχική δομή της ζωής και κατευθύνεται προς μια δομή που τονίζει περισσότερο τη σημασία του ατόμου, ως προσωπικότητας μεμονωμένης. Αυτό, βέβαια, όχι μόνο δεν είναι άσχετο, αλλά και καλλιεργήθηκε από το εν γένει πνεύμα του χριστιανισμού. Όταν όμως ο τονισμός του ατόμου παίρνει ακραίες μορφές και απορρίπτεται ασυζητητί κάθε αυθεντία, τότε τίθεται σε κίνδυνο η δυνατότητα κοινωνικής ζωής. Ο Χριστός θέλει τους ανθρώπους όχι άτομα αποκομμένα από τους άλλους αλλά πρόσωπα. Και τα πρόσωπα βρίσκονται πάντα σε σχέση με το «συ».

3. Η άλυτη υπαρξιακή αγωνία

Η ανθρώπινη ύπαρξη συνειδητά ή ασυνειδητά διεξάγει μια μάχη εναντίον του μηδενός, το οποίο την απειλεί διαρκώς. Προς τρεις κατευθύνσεις απειλεί το μηδέν την υπόσταση του ανθρώπου και δημιουργεί σ' αυτόν μια αγωνία υπό τρεις αντίστοιχα μορφές. Το μηδέν απειλεί οντολογικά την αυτοκατάφαση του ανθρώπου, σχετικώς ως πεπρωμένο – υπό την έννοια αβέβαιο μέλλον – και απολύτως ως θάνατος. Το μηδέν απειλεί την πνευματική αυτοκατάφαση του ανθρώπου σχετικώς ως κενό και απολύτως ως έλλειψη νοήματος. Το μηδέν την ειδική αυτοκατάφαση του ανθρώπου σχετικώς ως ενοχή και απολύτως ως αιώνια καταδίκη.

Αυτή η τριπλή απειλή δημιουργεί στον άνθρωπο μια τριπλή αγωνία. Την αγωνία του θανάτου, την αγωνία της ελλείψεως νοήματος και την αγωνία της αιώνιας και αμετάκλητης καταδίκης. Και με τις τρεις αυτές μορφές η αγωνία είναι υπαρξιακή. Δηλαδή ανήκει στην ίδια την ύπαρξη του ανθρώπου και δεν είναι κάτι το παθολογικό – ψυχονευρωτικό.

Ως προς την πρώτη μορφή αγωνίας είναι δυνατό να πούμε ότι ο θάνατος είναι ο διαρκής ορίζων μέσα στον οποίο η αγωνία για το αβέβαιο του μέλλοντος βρίσκεται διαρκώς εν ενεργεία. Ενώ η αγωνία του θανάτου είναι οντολογική, απειλεί δηλαδή το είναι μας γενικά, η αγωνία της ελλείψεως νοήματος, του κενού, απειλεί την πνευματική μας υπόσταση. Η αγωνία του κενού είναι η αγωνία της απωλείας εκείνου του «ενός» ου «έστι χρεία» και το οποίο δίνει νόημα στην ύπαρξή μας. Είναι η αγωνία της απωλείας ενός πνευματικού κέντρου, μιας απαντήσεως στο ερώτημα του νοήματος της υπάρξεως. Το μηδέν δηλαδή απειλεί τα περιεχόμενα της πνευματικής μας ζωής και προκαλεί την αγωνία του κενού.

Το μηδέν απειλεί και από μια τρίτη πλευρά. Απειλεί την ηθική αυτοκατάφαση του ανθρώπου. Το είναι του ανθρώπου, το οντολογικό και πνευματικό, στα οποία αναφέρεται η αγωνία του θανάτου και του κενού, δεν είναι μόνο δεδομένα στον άνθρωπο, αλλά εγείρουν και αξιώσεις. Είναι υπεύθυνος και υπόλογος ο άνθρωπος και απαιτείται απ' αυτόν να απαντήσει στο ερώτημα, πως αξιοποίησε το οντολογικό και πνευματικό είναι του. Δικαστής και κατήγορος είναι ο ίδιος ο ευατός του.

Αυτή η κατάσταση δημιουργεί την αγωνία της ενοχής και καταδίκης – απωλείας. Διότι ο άνθρωπος χρησιμοποιώντας την «περατή» ελευθερία, που έχει, μπορεί να πράττει τα αντίθετα απ' όσα οφείλει. Τότε αποξενώνεται από την αυθεντική του ύπαρξη και προκαλείται η αγωνία της ενοχής και αμετάκλητης καταδίκης. Οι τρεις αυτές αγωνίες, του θανάτου, του κενού, της ενοχής είναι αλληλένδετες.

Η τριπλή, μια στην ουσία της, αυτή αγωνία συνειδητά ή ασυνειδητά απασχολεί κάθε άνθρωπο και μάλιστα κάθε νέο. Κάτω απ' το πρίσμα αυτής της άλυτης αγωνίας είναι δυνατόν να ερμηνευθούν πολλές εκδηλώσεις των σημερινών νέων, που αναζητούν μια διαφυγή από την αγωνία, μια έξοδο κινδύνου. Διότι χωρίς Θεό η αγωνία μένει άλυτη και έστω και απωθημένη στο υποσυνείδητο δεν παύει να υπάρχει και να είναι αιτία πολλών μη ομαλών εκδηλώσεων των νέων. Από τις απλές και αθώες αταξίες μέχρι τις σοβαρές αντικοινωνικές και επικίνδυνες ή καταστροφικές ενέργειες. Σημειώστε του λεγομένου αναρχικούς. Και ξέρουμε, ειρήσθω εν παρόδω, ότι ο αναρχισμός και ο αυταρχισμός είναι δύο πραγματικότητες, που τις χωρίζει όχι απλώς ένα γράμμα, αλλά μια τρίχα.

4. Αναζήτηση υποκαταστάτων

Ο άνθρωπος έχει ανάγκη του απολύτου. Δηλαδή έχει ανάγκη του Θεού. Γι' αυτό και όταν λέγει ότι αρνείται το Θεό, δεν παύει εν τούτοις να έχει και να λατρεύει Θεόν. Με τη διάφορά ότι Θεός του δεν είναι ο αληθινός Θεός, αλλά ψευδείς Θεοί – είδωλα.

Όταν ο άνθρωπος απορρίψει την πίστη στο Θεό, αναζητεί τότε υποκατάστατα για να κορέσει τη δίψα προς το απόλυτο. Αυτό ακριβώς παρατηρείται και στη σημερινή νεότητα. Αναζητεί ένα ιδανικό, για να αφοσιωθεί σ' αυτό. Η αξία του ιδανικού αυτού μπορεί να ποικίλλει. Γι' αυτό όλοι οι προπαγανδιστές διαφόρων δήθεν ιδανικών εύκολα μπορούν να βρουν πρόσφορο έδαφος ανάμεσα στους νέους.

Βέβαια, όταν τα ιδανικά αυτά δεν είναι γνήσια και αυθεντικά, όταν είναι, ειδικώς για μας, ξένα προς την Ελληνορθόδοξη παράδοσή μας, αποκομμένα από τις ρίζες μας, τότε δυνατόν μεν προς καιρόν να ελκύσουν τους νέους μέχρις ότου τους οδηγήσουν στην αποτυχία και την απογοήτευση.

Θέση ιδανικού, που διεκδικεί απόλυτο κύρος στην καρδιά του νέου, μπορούν να καταλάβουν και διάφορα

σχετικής αξίας ακόμη αγαθά, όπως οι διάφορες υλικές αξίες.

Έτσι το χρήμα π.χ. και η επιδίωξη του εύκολου κέρδους είναι δυνατόν να διεκδικήσουν το έδαφος μέσα στον κόσμο των επιδιώξεων και των ενδιαφερόντων των νέων. Εξαρτά τότε την επιτυχία του τη μελλοντική ο νέος από τις οικονομικές δυνατότητες που θα έχει. Άλλωστε η όλη υλιστική ατμόσφαιρα της εποχής μας, μιας εποχής, που το πνεύμα, αν δεν τελεί υπό διωγμών, πολλές φορές περιφρονείται ή παραμερίζεται, βοηθεί το νέο στη διαμόρφωση μιας πεποιθήσεως υπερτιμήσεως των οικονομικών αξιών.

Ο υπερτονισμός και των βιολογικών αξιών είναι δυνατόν επίσης, για μια τουλάχιστον περίοδο, ν' απορροφήσει το νέο. Η λατρεία των αθλητών με τις μεγάλες επιδόσεις δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί κάποτε ως ένα υποκατάστατο της αληθινής λατρείας του αληθινού Θεού; Δεν πρέπει βέβαια, να υποτιμάται η αξία του αθλητισμού για την ζωή και την ανάπτυξη του νέου. Όμως η υπερβολική και μονόπλευρη ανάπτυξη των αθλητικών επιδόσεων, μερικές φορές εις βάρος άλλων τομέων της ζωής, μπορεί να θεωρηθεί και αυτή σαν μια αναζήτηση υποκατάστατου.

Και οι γενετήσιες ικανοποιήσεις είναι δυνατόν να διεκδικήσουν την θέση του Θεού μέσα στην ζωή του νέου. Η εποχή μας με τον πανσεξουαλισμό, που εν πολλοίς την χαρακτηρίζει, εννοεί κατά πολύ την εγκατάσταση του ειδώλου αυτού μέσα στον εσωτερικό κόσμο του νέου. Θα ήταν δυνατό να πούμε ότι πίσω από τον παρατηρούμενο πανσεξουαλισμό κρύπτεται η εσωτερική ανάγκη να θέλει να ξεφύγει ο νέος από το αίσθημα ότι μόνο ταύτα όλα είναι μάταια, αίσθημα που δημιουργεί η αθεΐα. Προσπαθεί, λοιπόν, να ξεφύγει από το αίσθημα αυτό ακριβώς με μια πληθωρική επίδοση, που δημιουργείται με τη γενετήσια περιπέτεια. Βέβαια η γενετήσια δυνατότητα καθ' εαυτή είναι ένα δώρο του Δημιουργού. Αλλ' όμως η υποδούλωση στις γενετήσιες ικανοποιήσεις σημαίνει όχι μόνο την προσπάθεια φυγής από τη ματαιότητα των πραγμάτων, αλλά και αποκόπτει το δεσμό εκείνο που συνδέει οργανικά τα υπόλοιπα στοιχεία της προσωπικότητας με τη γενετήσια ορμή. Και μόνο όλα μαζί τα στοιχεία αυτά είναι προορισμένα να βρουν την πλήρωσή τους στο γάμο και την οικογένεια.

Καταφαίνεται έτσι σαφώς ότι και ο υπερτονισμός των γενετησίων είναι μια αναζήτηση υποκατάστατου, για να γεμίσει ο νέος το εσωτερικό του κενό, κενό που αφήνει η απουσία του Θεού. Είναι επομένως και ο πανσεξουαλισμός ένας από τους πικρούς καρπούς της αθεΐας. Γι' αυτό και για την αντιμετώπισή του δεν ωφελεί απλώς η σεξουαλική διαφώτιση της νεότητας, αλλά η διαπότιση του δένδρου της πίστεως, το οποίο μόνο φέρνει καρπούς «εις αγιασμόν». Μόνο εάν υψωθεί και πάλι στις καρδιές όλων των νέων ο θρόνος του αληθινού Θεού, θα εκτοπισθούν οι βωμοί των ειδώλων της σαρκός.

Και ο λεγόμενος μοντερνισμός διεκδικεί θέση στη ζωή του νέου όχι τυχαία. Επειδή ακριβώς ο νέος χωρίς Θεό δεν έχει σταθερά και υγιή κριτήρια στις πράξεις και ενέργειές του δέχεται το χρόνο ως κριτήριο. Κάθε τι που είναι χρονικώς νεότερο, κάθε τι που είναι σημερινό, σύγχρονο, θεωρείται και ως καλύτερο. Αυτό όμως έχει ολέθριες συνέπειες γιατί πολλά πολλές φορές κακά, είναι δυνατόν να είναι νέα και σύγχρονα και όταν γίνονται άκριτα δεκτά από τους νέους, έχουν δυσμενείς συνέπειες στη ζωή τους.

Αν δεν υπάρχει Θεός, αν οι αξίες είναι σχετικές, αν οι αυθεντίες δεν αναγνωρίζονται, βάσει ποίων κριτηρίων θα κριθεί κάθε νέο, σύγχρονο και θα αξιολογηθεί; Αλλά, όταν δέχεται ο νέος έτσι χωρίς αξιολόγηση κάθε χρονικώς νεότερο, είτε αυτό αφορά στη διαγωγή, τρόπο ζωής ή σκέψεως, οδηγείται πολλές φορές στην καταστροφή του. Γιατί δυνατόν κάτι νέο να είναι καλό, αλλά είναι δυνατόν να είναι και κακό, επικίνδυνο, καταστρεπτικό. Παράδειγμα απλό και χαρακτηριστικό η διάδοση των ναρκωτικών.

Έτσι σε τελευταία ανάλυση πολλές επικίνδυνες τάσεις και εκδηλώσεις των σημερινών νέων είναι υποκατάστατα με τα οποία επιχειρεί ο σύγχρονος άνθρωπος να γεμίσει το εσωτερικό του κενό. Κενό που αφήνει η απουσία του Θεού.

5. Συνέπειες – συμπεράσματα

Ποιες είναι οι συνέπειες της αναζητήσεως υποκατάστατων, για τα οποία έγινε λόγος στην προηγούμενη παράγραφο;

Τα είδωλα είναι αδύνατο τελικά να υποκαταστήσουν τον αληθινό Θεό. Ο άνθρωπος, που αναζητεί υποκατάστατα, οδηγείται από το ένα στο άλλο, μη μπορώντας να βρει ανάπαυση και εσωτερική πλήρωση σε κανένα. Έτσι πραγματοποιείται η λεγόμενη μετάθεση. Μεταθέτει δηλαδή τις επιδιώξεις του από την μία κατεύθυνση στην άλλη. Με την μετάθεση αυτή εφόσον τα αγαθά που αναζητεί ο άνθρωπος είναι πεπερασμένα και σχετικά, δεν είναι δυνατόν να τον ικανοποιήσουν ολοκληρωτικά και να κορέσουν τις

εσωτερικές του αναζητήσεις και τις βαθύτερες εφέσεις. Τελικά επέρχεται ο κόρος και η απογοήτευση, που μπορεί να οδηγήσει και στην αυτοκτονία ακόμη ή στο μηδενισμό σαν θεωρία ζωής πλέον.

Ο νέος που με την απόρριψη του Θεού, τη σχετικοποίηση του κύρους των ανωτέρω αξιών, την απόρριψη κάθε αυθεντίας των θεσμών και των εκπροσώπων των θεσμών, με την άλυτη υπαρξιακή αγωνία, με την αναζήτηση υποκαταστάτων, τον κόρο και την απογοήτευση, οδηγείται στον μηδενισμό, δεν είναι δυνατόν να ενταχθεί δημιουργικά στο κοινωνικό σύνολο. Ούτε σαν άτομο – πρόσωπο μπορεί να προχωρήσει επιτυχημένα στην ωριμότητα και να αναπτύξει την προσωπικότητά του.

Συνέπεια δηλαδή του μηδενισμού, που αποτελεί το τέρμα της όλης αυτής πορείας, που ξεκινάει από την αθεΐα, είναι η ελλιπής ωρίμανση της προσωπικότητας του νέου και η ελλιπής ή εντελώς ανεπαρκής ή ανύπαρκτη ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο. Σε τέτοιες ακραίες περιπτώσεις εμφανίζονται και οι διάφορες αντικοινωνικές εκδηλώσεις, - ναρκωτικά, αναρχισμός κ.λ.π. - που μπορούν να φθάσουν και μέχρι το έγκλημα ακόμη.

Άλλωστε σήμερα από το ρυθμό της ζωής και το βομβαρδισμό των εντυπώσεων διατρέχει η ψυχή του νέου τον κίνδυνο να χάσει την ελευθερία της και να κυριευθεί από την ακατάσχετη εναλλαγή των διαφόρων εντυπώσεων, ψυχικών καταστάσεων και ερεθισμάτων. Ο σύγχρονος κόσμος θέλει να μας αναγκάσει να δεχθούμε τους όρους του.

Εν προκειμένω το νόημα της χριστιανικής ασκήσεως έχει την ιδιαίτερη αποστολή να εγγυηθεί την ελευθερία του πνεύματος στο σύγχρονο άνθρωπο και μάλιστα στο νέο. Γι' αυτό πρέπει να φωτισθούν εντελώς ιδιαίτερες απόψεις. Νομίζουμε δηλαδή ότι ο τονισμός της ασκήσεως και αγωγής του πνεύματος για τους νέους της εποχής μας έχει σήμερα πολύ μεγαλύτερη σημασία από την άσκηση του σώματος. Και αυτή ακριβώς η ιδιαιτέρως απαραίτητη, για τη νέα γενεά, άσκηση του πνεύματος είναι αδύνατον να επιτευχθεί, όταν έχει απολεσθεί η επικοινωνία με το Θεό. Γιατί τότε δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος. Τα πλάσματα σφετερίζονται την κυριαρχία αμέσως μόλις λησμονήσουν το δημιουργό τους. Τότε βλέπουν αυτά σαν σκοπό και τέλος των πάντων.

Τεχνική ή χρήματα, ανέσεις ή γενετήσιες ικανοποιήσεις, όταν καταλάβουν μέσα στην καρδιά του νέου τη θέση του Θεού, όταν δηλαδή ακριβώς αναζητήσει σ' αυτά ο άνθρωπος υποκατάστατα του Θεού, τον Οποίο απώλεσε, τότε αυτά κερδίζουν την κυριαρχία πάνω στον άνθρωπο. Χειραφετούμενος δηλαδή όπως νομίζει με την απόρριψη του Θεού ο άνθρωπος υποδουλώνεται στα πράγματα. Έτσι όμως διαστρέφεται το αληθινό νόημα των πραγμάτων. Θα έπρεπε ο άνθρωπος να κυριαρχεί πάνω σ' αυτά προς δόξαν Θεού. Ο σύγχρονος άνθρωπος, όμως, ενώ κατέχει εξαιρετικά ανεπτυγμένες πνευματικές και διανοητικές δυνάμεις, κυριαρχημένος από τα υποκατάστατα, έχει χάσει την ελευθερία του και δεν βρίσκει το δρόμο προς τον αληθινό Θεό, για να κατακτήσει την ελευθερία των «τέκνων του Θεού».

Η Εκκλησία κατανοώντας όλη αυτή την οδυνηρή πραγματικότητα με συμπάθεια και κατανόηση, όχι σαν δικαστής, αλλά σαν φιλόστοργη μητέρα βλέποντας τη νεότητα, πρέπει να πείσει τους νέους, που διακατέχονται από τη δίψα της ζωής και της ανεξαρτησίας, ότι μόνο εάν «ο Υιός υμάς ελευθερώση, όντως ελεύθεροι έσεσθε» και ότι αυτός δίδει «ζωήν και πνοήν και τα πάντα». Και νομίζουμε ότι το πρώτο και αποφασιστικό βήμα για μια επιτυχή αντιμετώπιση των προβλημάτων των νέων εκ μέρους της Εκκλησίας είναι να πείσουμε τους νέους ότι πράγματι θα βρουν κατανόηση στην Εκκλησία. Να τους πείσουμε ότι οι εκκλησιαστικοί λειτουργοί δεν είναι επιτιμηταί και κριταί των παρεκτροπών τους, αλλά κυρίως οι συμπαθείς και γεμάτοι κατανόηση παραστάτες. Πρόθυμοι πάντοτε να επιχέουν όχι μόνο τον «οίνον» του καυτηριασμού και της επιτιμήσεως, αλλά προηγουμένως το «έλαιον» της συμπαθείας και της κατανόησης στις πληγές της σύγχρονης νεότητας, που πέφτει πολλές φορές στους διάφορους και ποικιλόμορφους ληστές.

Αυτή είναι και η γενική κατευθυντήρια γραμμή της δραστηριότητας και του στρατιωτικού ιερέως, γιατί και οι στρατευμένοι νέοι είναι ένα κομμάτι της σημερινής νεότητας με όλα τα προβλήματα, που προαναφέραμε.